

В. Ю. ВАСИЛЬЄВ, Т. С. ВОДОТИКА*

**КОМПЛЕКСНИЙ ПОГЛЯД
НА ПРОБЛЕМУ РЕФОРМУВАННЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО
УСТРОЮ УКРАЇНИ**

Верменич Я. В., Андрощук О. В. Зміни адміністративно-територіального устрою України ХХ–ХХІ ст. / Відп. ред. Г. В. Боряк. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2014. – 182 с.

Чергова актуалізація необхідності зміни парадигми взаємних зв'язків центру та периферії зумовлена нині трагічними подіями. Однак, на цьому наголошувалось у публічному інтелектуальному та громадському просторі принаймні з початку 2000-х рр.

Співробітники Інституту історії України НАН України Я. Верменич та О. Андрощук своєю працею «Зміни адміністративно-територіального устрою України ХХ – ХХІ ст.» долучаються до створення інтелектуального бекграунду цілком імовірних реформ. Адже нині вкотре постало питання реформування адміністративно-територіального устрою України та особливих прав регіонів. Аналіз історичного досвіду територіальної організації українських земель є, безсумнівно, корисною і важливою справою.

Так, автори наголошують, що сучасні контури адміністративно-територіального поділу території України в основному зберігають обриси початку 1930-х рр. Важко вважати їх відповідними сучасному стану речей та завданням розвитку незалежної України.

* *Васильєв Валерій Юрійович* – завідувач сектору історико-енциклопедичних досліджень відділу спеціальних галузей історичної науки та електронних інформаційних ресурсів Інституту історії України НАН України.

Водотика Тетяна Сергіївна – архівіст I категорії Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України.

Проблема видається актуальною і з точки зору історіографії. Для істориків адміністративно-територіальний поділ нечасто є об'єктом аналізу. Частіше це наперед визначена даність, незмінні просторові координати, в яких аналізується власне предмет дослідження. Питання переформатування адміністративно-територіальних одиниць ніби за замовчанням належать до компетенції головно економістів та географів.

Поява цієї книги зайвий раз свідчить, що системне вирішення проблеми східних регіонів має ґрунтуватись на потужній науковій базі. Адже проблеми геопросторової організації є ключовими в облаштуванні суспільної системи. Надто це стає помітно у зламні періоди трансформацій.

Робота складається з трьох розділів та додатків.

Розділ 1. Присвячений теоретичному аспекту проблеми. Так, поступ адміністративно-територіального поділу українських земель аналізується в історичній ретроспективі від Києво-руської доби і до сучасності. Особливо наголошено на проблемі потенційної втрати Україною суб'єктності у світових трансформаційних процесах. Це може бути спричинене, в тому числі, збереженням колізій між буквою і духом закону, приписами нормативно-правових актів різної юридичної сили та далекою від ідеалу практикою місцевого самоврядування. Вирішення проблеми автори вбачають у децентралізації як майже універсальному алгоритмі розв'язання неминучих протиріч між центром держави та її периферією.

У другому розділі детально висвітлено всі перипетії адміністративно-територіальних реформ упродовж 1920–30-х рр. При цьому увага приділена не лише власне впровадженню, а й процесу науково-теоретичної їх підготовки.

Традиційно обділено увагою міжвоєнну історію західноукраїнських земель, а саме питання їх адміністративно-територіального устрою. Автори намагаються принаймні частково заповнити цю лакуну.

Короткий огляд практики адміністративно-територіальних реформ упродовж ХХ ст. має на меті підвести читача до розуміння нагальності адміністративно-територіальної реформи загалом та причин провалу спроби 2005 р. зокрема. Слід зазначити, що власне науковий аналіз проектування та підготовки реформи, а також причин втрати вельми обнадійливої можливості в історичній літературі проводиться вперше.

Окремо слід зупинитись на додатках. Це довідково-інформаційні та аналітичні матеріали з історії адміністративно-територіального устрою українських земель у складі Російської імперії, адміністративно-територіального устрою СРСР, РРФСР, УРСР та незалежної України. Зазначено, що подана бібліографія є скороченим варіантом, а повна версія готується до друку. Але і в скороченому варіанті бібліографія становить собою доволі повний перелік довідкових видань, який, безпере-

чно, стане корисним для дослідників. Він розбитий на блоки залежно від періоду, а також в окремі частини виокремлено як загальні праці, так і роботи, присвячені окремим адміністративно-територіальним одиницям – областям чи губерніям за періодами.

Насамкінець залишається пошкодувати щодо традиційно невеликого накладу, без сумніву, актуальної роботи і висловити надію, що вона стане одним із камінчиків в інтелектуальному фундаменті подальших трансформацій адміністративно-територіального устрою України.